

Karâfî'nin Kitâbü'l-Ecvibeti'l-Fâhira an Es'ileti'l-Fâcira İsimli Eserinde Hıristiyanlık Eleştirisi*

Mustafa Göregen¹

Öz

Karâfî Hıristiyan ve Yahudilerin kendi inanışlarını Kur'an ayetleriyle desteklemeye çalışarak ortaya attıkları iddialara ve sorulara cevap olarak kaleme aldığı Kitâbü'l-Ecvibe isimli eserinde tevhit nokta-i nazarından teslis doktrini, asli günah ve tahrif meselesine dair eleştirilerini ortaya koymaktadır. Kur'ânî düşünceden hareketle Hıristiyanların teslis inancı bağlamında İsa'ya dair yanlış inanç ve tasavvurlara sahip olduklarını belirtir. O, Hz. İsa'nın bizzat kendisinin İsrail oğullarını yalnız Allah'a kulluk etmeye çağıran bir peygamber olduğunu belirtmesine rağmen Hıristiyanların teslis akidesi temelinde zamanla onu ilahlaştırdıklarını ve teslis akidesinin de bu şekilde ortaya çıktığını ifade eder. Pavlus'un etkisiyle erken dönemlerde şekillenen Hıristiyanlığın inanç, ibadet ve uygulamalarının omurgasını oluşturan asli günah ve kefarete meselesi erken dönemlerden itibaren tartışıldığı gibi Karâfî de Tanrının adaleti ve suçun şahsiliği açısından çelişkili ve tutarsız bilgiler ihtiva ettiğine dikkat çekmektedir. Bu çalışmada Karâfî'nin zikredilen eserinde teslis doktrini, asli günah ve kefarete meselesi, kutsal kitaplarını tahrif etmeleri konusunda Hıristiyanlara yönelik ortaya koyduğu iddia ve eleştiriler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karâfî, Hıristiyanlık, Teslis, Asli Günah, Tahrif.

Göregen, Mustafa. (2023). "Karâfî'nin Kitâbü'l-Ecvibeti'l-Fâhira an Es'ileti'l-Fâcira İsimli Eserinde Hıristiyanlık Eleştirisi". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 7/3 (2023), 433-447.
<https://doi.org/10.32711/tiad.1279516>

Geliş Tarihi	08.04.2023
Kabul Tarihi	21.06.2023
Yayın Tarihi	30.09.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

Criticism of Christianity in Qarafi's Book Titled Kitab al-Ajwiba al-Fahkira an As'ilat al-Fajira *

Mustafa Göregen¹

Abstract

Qarafi reveals his criticisms of the doctrine of trinity, original sin and corruption from the point of view of tawhid in his work called Kitab al Ajwiba, which he wrote in response to the claims and questions put forward by Christians and Jews by trying to support their own beliefs with the verses of the Qur'an. Based on the Qur'anic thought, he states that Christians have false beliefs and conceptions about Jesus in the context of the trinity belief. Although he states that Jesus himself was a prophet who called the sons of Israel to serve only Allah, he states that the Christians deified him over time because of the trinity creed and that the trinity creed emerged in this way. The issue of original sin and atonement, which forms the backbone of the beliefs, worship, and practices of Christianity, which was shaped by the influence of Paul in the early periods, has been discussed since the early periods, and Qarafi draws attention to the contradictory and inconsistent information in terms of the justice of God and the personality of the crime. In this study, it will be focused on the claims and criticisms made by Qarafi against the Christians about the doctrine of the trinity, the issue of original sin and redemption, and the distortion of their holy books.

Keywords: Qarafi, Christianity, Trinity, Original Sin, Falsification.

Göregen, Mustafa. (2023). "Karâfî'nin Kitâbü'l-Ecvibeti'l-Fâhira an Es'ileti'l-Fâcira İsimli Eserinde Hıristiyanlık Eleştirisi". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 7/3 (2023), 433-447.
<https://doi.org/10.32711/tiad.1279516>

Date of Submission	08.04.2023
Date of Acceptance	21.06.2023
Date of Publication	30.09.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Asst. Prof. Dr, Karabük University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences History of Religions, Karabük, Türkiye, mustafagoregen@karabuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2546-2810

Giriş

Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında meydana gelen teolojik tartışmaların başlangıcını İslam'ın erken dönemine kadar götürmek mümkündür. Kur'an'da Ehl-i Kitap kategorisinde değerlendirilen Hıristiyanlarla münasebetler bu dönemde başlamıştır. Kur'an Hıristiyanların inanç ve davranışları ile ilgili pek çok bilgiye yer vermektedir. Kur'an tevhit nokta-i nazarından hareketle onların pek çok inanç ve uygulamalarını çeşitli yönleriyle eleştirmektedir. Hıristiyan teolojisi ile ilgili ortaya konulan eleştiriler İslam bilginleri tarafından geniş bir literatürün hazırlanmasının zeminini oluşturmuştur. İslam bilginleri kaleme aldıkları eserlerinde diğer din mensuplarının sahip oldukları inanç ve uygulamaların ilahi bir dine uymadığını, yanlış ve batıl olduğunu ortaya koymak suretiyle kendi dini inanç ve uygulamalarının ilahi ve evrensel olduğunu ispatlamayı amaçlamışlardır.³

Erken dönem polemik eserlerin muhtevasına bakıldığında genellikle öteki din mensuplarının İslam'a yönelik eleştirilerinin cevaplandırılmasından ziyade onların sahip oldukları inanç esaslarının yanlış ve tutarsızlığını tevhit nokta-i nazarından akli ve nakli delillerle ortaya koyarak İslam'ın son ilahi din olduğunu ispatlama yoluna gittikleri görülmektedir.⁴ Sözü edilen erken dönem polemik eserlerden biri de Karâfi'nin *Kitâbü'l-Ecvibeti'l-fâhire 'anî'l-es'ileti'l-fâcire*⁵ isimli eseridir.

Bu eser Hıristiyan ve Yahudilerin kendi inançlarını Kur'an ayetleriyle desteklemek suretiyle ortaya attıkları birçok iddia ve sorulara cevap olarak bir nevi onların itikatlarına reddiye olarak kaleme alınmıştır. İslam inanç esaslarından hareketle Hıristiyan teolojisinin tutarsızlıklarını, bir ilahi dine yakışmayan yönlerini ortaya koymak amacıyla Karâfi tarafından kaleme alınan bu eser İslam -Hıristiyan polemik literatüründe önemli bir yere sahiptir. Söz konusu eser diğer polemik eserlerle mukayese edildiğinde usul ve üslup açısından daha ılımlı bir tavır sergilemektedir. Karâfi Kur'an'ın Ehl-i Kitap diye nitelendirdiği Yahudi ve Hıristiyanların inançlarına yönelik pek çok teolojik eleştiriler ortaya koymaktadır. Genel olarak eleştirilerini Hıristiyan inanç sistemini oluşturan teslis akidesi,⁶ asli suç ve kefarete meselesi,⁷ üzerinde yoğunlaştırır. Bunun yanında tartıştığı konulardan bazıları ise, Tanrı'ya isnat edilen antropomorfik özellikler,⁸ peygamberlere yönelik yakışsız isnatlar,⁹ kutsal kitaplarına yönelik tahrif suçlaması,¹⁰ kutsal

³ Mehmet Aydın, *Müslümanların Hıristiyanlara Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları*, (Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1989), 5-38.

⁴ Hıristiyanlığın teslis inancı, Hz. İsa'nın Tanrı'nın oğlu ve Rab olduğu iddiası, Hıristiyan Kitabı Mukaddesinin tahrifi Hz. Muhammed'in nübüvvetinin Hz. İsa tarafından müjdelenmesi konusundaki tartışmaları konu alan eserlerden bazıları şunlardır: Ebu Osman Amr b. Bahr, el-Câhız, *er-Red ale'n-nasâra ve'l-yehûd*, nşr. Abdüsselam Muhammed Harun (Kahire: 1399/1979); Ahmed Takıyyu'd-Din Ebu'l-Abbâs İbn Teymiyye, *el-Cevâbü's-sâlihî lîmen beddele dine'l-Mesîh*, nşr. Ali b Hasan b. Nasır (Riyad: 1414); Ebu Abdullah Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye, *Hidâyetü'l-hayâra*, nşr. Ahmet Hicazi es-Sekka (Kahire: 1407); Abdullah et-Tercüman, *Tuhfetü'l-erîb fi'r-Reddi ala Ehl's-Salib*, nşr. Ömer Vefik ed-Daûk (Beyrut: 1408/1988); Ebu Muhammed Ali b. Ahmed İbn Hazm, *Kitâbü'l-fasl fi'l-Mile ve'l-Ehvai ve'n-Nihal* (Beyrut: 1975); Abdu'l-Melik b. Abdillâh el-Cüveynî, *Şifâü'l-galîl fi Beyanîma Vakaa fi't-Tevat ve'l-İncil mine't-Tebedil*, nşr. Michel Allard (Beyrut: 1968); Rahmetullah el-Hîndî, *İzharu'l-Hakk*, nşr. M. Ahmed M. Abdülkadir (Riyad: 1414/1994).

⁵ Eser Bekir Zeki Avaz tarafından Kahire de (1406/1986, 1407/1987) yıllarında neşredilmiştir.

⁶ Şihâbüddin Ebü'l-Abbâs el-Karâfi, *Kitâbü'l-Ecvibeti'l-Fâhira an Es'ileti'l-Fâcira*, thk. Bekir Zeki Avaz (Kahire: Mektebetü'l-Vehbe, 1987), 79.

⁷ Karâfi, 179.

⁸ Karâfi, 144.

⁹ Karâfi, 115-209.

¹⁰ Karâfi, 55.

metinlerde yer alan tutarsızlıklar,¹¹ Hz. Muhammed'in tebşiratının gizlenmesi¹² meselesidir. Burada Karâfi'nin Hristiyan teolojisinin temelini oluşturan teslis doktrini, asli günah, kefarete meselesi ve ayrıca kutsal kitaplarını tahrif etmeleri ile ilgili Hristiyanlara yönelik eleştirileri üzerinde durulacaktır.

1-Teslis inancı eleştirisi

Teslis Hristiyanlığın inanç kredisinde Tanrı inancını ifade etmede kullanılan Baba Oğul ve Kutsal Ruh'tan oluşan ilahi üçlemeyi dile getirmektedir. Günümüzdeki şekliyle teslis inancı IV. Yüzyıldan beri Hristiyan inanç sisteminde yer almaktadır. Her ne kadar Hristiyan ilahiyatçılar¹³ teslis/üçlü birlik inancını Kitabı Mukaddes metinlerine dayandırıp tevhide aykırı olmayan monoteist bir yaklaşım olarak yorumlasalar da¹⁴ bu inanç nedeniyle Hristiyanlar Tarih boyunca hem kendi aralarında birçok teolojik tartışmalara neden olmuş, hem de Hristiyan olmayanlar tarafından çok tanrıcılıkla ya da monoteizmden uzak bir tanrı anlayışına sahip olmakla eleştirilmişlerdir.¹⁵

İslam inanç esaslarından hareketle Hristiyan teolojisinin tutarsızlıklarını ve bir ilahi dine yakışmayan yönlerini ortaya koymaya çalışan Karâfi öncelikle Hristiyanların inanç akidesini İsa'nın ilahlaştırılması suretiyle oluşturulduğunu ve bu durumunda ilmi ve tarihi gerçeklerle bağdaşmadığını ifade eder.¹⁶ Ona göre Hristiyanlar Allaha babalık ve oğul sahibi olma, bir olma, iç içe geçme, gibi özellikler isnat etmek suretiyle rububiyetin en temel özelliklerini görmezden gelmişlerdir. Oysa rububiyetle ilgili olarak Kur'an, Rabb'e oğul ve baba edinme özellikleri isnat edenlerin yoldan çıkıp küfre düştüklerini ifade eder.¹⁷

Karâfi, Hristiyanların sahip olduğu bu yanlış inançlarına delil olarak Kur'an da İsa'nın ruhullah olarak tavsif edildiğini söylemelerine karşın kendi kutsal kitaplarında İsa'nın onlara öldürme ve savaşma gibi emirler verdiğinden bahsedildiğini ifade eder.¹⁸ Onların teslis akidesine dayanak olarak gösterdikleri Kur'an da ki ruh Cebrail'dir onun Meryem'e üflemesinden dolayı İsa'ya ruh denilmiştir. Allah'tan bir ruh veya ruhullah demek, ona kıymet vermek ve onu desteklemek demektir. Yoksa Allahtan bir parça demek değildir.¹⁹

Teslis inancının oluşum sürecine dikkat çeken Karâfi bu anlayışın İsa dönemi Hristiyanlarında olmayıp ondan üç asır sonra ortaya çıktığını, kendi kutsal kitapları İncillerde olmadığı gibi hatta kendilerinden önce kabul edip tabi olduklarını söyledikleri Eski ahit metinlerinde de böyle bir anlayışın yer olmadığını belirtir.²⁰ Elleriinde mevcut olan İncillerde bile İsa için rububiyeti çağrıştıran herhangi bir işaretin olmadığını ve akide haline getirdikleri teslisin bir rüknü olamayacağına vurgu yaparken öte yandan

¹¹ Karâfi, 108-109.

¹²Karâfi, 427.

¹³Thomas Michel, *Hristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, (İstanbul: Orhan Basım evi,1992), 64.

¹⁴ Catherine M. Lacugna, "Trinity", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade Macmillan XV, 53-57; Karl Rahner, "Trinity, Divine", *Encyclopedia of Theology*, ed. Karl Rahner Crossroad, New York: 1986, 1755-1771; Richard Swinburne, "Trinity; A Defense of the Doctrine of the Trinity", *Philosophy of Religion*, ed. Lane Crcig (New Jersey: Rutgers University Pres, 2002), 556-567; C. Stephen Layman, "Tritheism and the Trinity", *Faith and Philosofy*, vol. 5, No. 3, July 1988, 291- 298.

¹⁵ Şinasi Gündüz, *Hristiyanlık*, (İstanbul: İsam yayınları, 2008), 64.

¹⁶ Karâfi, 135.

¹⁷ Karâfi, 78; Maide 5/73, Tevbe, 9/30.

¹⁸ Karâfi, 82.

¹⁹ Karâfi, 84.

²⁰ Karâfi, 91.

Kur'an'ın bu inançları dolayısıyla onların büyük bir azaba uğrayacaklarını haber verdiğini ifade eder.²¹

Karâfi, İslam'ın tevhit anlayışı nokta-i nazarından hareketle tevhitten tamamen bir sapma olarak değerlendirdiği teslis inancı ile Hıristiyanların vacibü'l-vücûd olan kemal sıfatlarla muttasıf noksan sıfatlardan münezze olan zata, rububiyetle asla bağdaşmayan insani özellikler olan baba -oğul edinme gibi sıfatlar isnat etmeleri sebebiyle sahip oldukları inançlarından tevhid'in tamamen kaybolduğunu iddia eder.²² Her ne kadar Hıristiyanlar İsa'yı teslisin bir unsuru olarak kabul edip üçlemeyle beraber "üç birdir" deyip tevhit üzere olduklarını iddia etseler de Kur'an'ın bu inanç ve yaklaşımları boşla çıkardığını İsa'nın kıyamet gününde onlara Allah'ın tek ve bir olduğuna, nispet ettikleri her türlü süfli sıfatlardan münezze olduğuna şahitlik edecektir ki,²³ bu durum kıyamet alametlerinden biri olarak İsa'nın tekrar yer yüzüne geleceği olarak değerlendirilmiştir. Karâfi, İsa'nın tekrar yeryüzüne gelişi ile Hıristiyanlar sahip oldukları yanlış inançlarını tashih edip onun yalnız Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna, Rab olmadığına yeniden iman edeceklerini belirtir.²⁴

Hıristiyanlar, Müslümanların Hıristiyanların akidesi olan teslisten maksatlarının ne olduğunu bilmediklerini, eğer bilselerdi suçlama yoluna gitmeyeceklerini söyleyerek bu inancı kendi nefislerinden değil bizzat İsa'dan aldıklarını iddia etmektedirler.²⁵ Onların bu iddialarına karşın Karâfi, İslam'ın tevhit ve rububiyet anlayışı gereği Allah'ın eşinin ve benzerinin olmadığı bir ve tek olduğuna iman ettiklerini Hıristiyanların ise Baba Oğul ve Ruhü'l-Kuds'e attedikleri anlamların çok çirkin olduğunu, İsa'dan aldıklarını iddia ettikleri herhangi bir İncil dayanağının bulunmadığını ifade etmektedir. Kaldı ki, Ona göre inançlarına dayanak olduğunu iddia ettikleri ellerindeki İnciller bile güvenilir bir vesika olmaktan oldukça uzaktır.²⁶

Karâfi, Hıristiyanların karmaşık teslis anlayışı içinde ne Allah inançlarının ne de peygamber inançlarının bir ilahi dinde olması gereken rububiyet ve nübüvvet inancıyla bağdaşmadığını belirtir. Ayrıca onlar İsa'nın sadece bir kul ve peygamber olmasına rağmen ona yaratıcının sıfatlarını yakıştırmaları ve ilahların sayılarını artırmaları dolayısıyla açık bir şirk ve cehaletin içerisinde olduklarını,²⁷ İsa için bazen gerçek anlamıyla bazen de mecaz anlamıyla oğul ve Tanrı sıfatlarını kullanmak suretiyle küfre düşüklerini ifade eder.²⁸

Sapkinlık ve cehalet anlayışı üzerine bina ettikleri teslis inancında bile onların ortak bir yaklaşım içerisinde olmadıklarından bahseden Karâfi, bakış açılarına göre birçok farklı gruplara ayrıldıklarını bu da teslis anlayışında içine düştükleri ihtilafları gösterdiğini belirtir.²⁹ Bu fırkalar yaratıcı Tanrı'nın bir cevherle baba, oğul ve Rûhulkudüs diye adlandırılan üç asıldan (ekânîm-i selâse) ibaret olduğunda görüş birliğine varmalarına rağmen teslisi oluşturan cevher ve asıllar arasındaki ilişki ile oğul İsa Mesih'in mahiyeti

²¹ Karâfi, 93; Maide, 5/17.

²² Karâfi, 96.

²³ Karâfi, 129; Nisa, 4/159.

²⁴ Karâfi, 129.

²⁵ Karâfi, 136.

²⁶ Karâfi, 108.

²⁷ Karâfi, 147.

²⁸ Karâfi, 290.

²⁹ Dönemin farklı anlayışlara sahip Hıristiyan grupları olarak zikredilen mezhepler Nesturiyye, Yakubiyye ve Melkaiyyedir. Karâfi, 150.

hakkında fikir ayrılığına düşmüşlerdir. Zaten içerisinde barındırdığı çelişkiler dolayısıyla teslis anlayışının izahı ve anlaşılması oldukça güç tutarsızlıklarla dolu bir inanç sistemi olması dolayısıyla bütün Hıristiyan grupları ciddi bir ihtilaf düşmüşlerdir. Hıristiyanların bu konuda diğer din mensuplarıyla olan polemikleri dikkate alındığında birçok teolog ve düşünür teslis doktrinini makul bir şekilde ispatlamak için akli deliller getirmek yerine teslis konusunu bir muamma ya da sır olarak açıklama yoluna gitmişlerdir.³⁰

Teslis inancının birçok çelişkiyi içinde barındırdığını belirten Karâfi onların teslisin unsurlarının her üçünün bir ve ilah olduğu şeklindeki kabullerinin inandıkları ilahlarının kemal sıfatlardan yoksun olduğunu gösterir. Onlara göre Mesih Allah'ın oğlu ve babadan olmuştur yaratılmıştır ve yaratılarda asla Rab olamaz o halde onların bu kabulleriyle teslis ortadan kalkmıştır. Öte yandan onların İsa'yı bazen gerçek anlamıyla bazen de mecaz anlamıyla oğul ve Tanrı diye nitelendirerek küfre düştiklerini belirtir.³¹

Hıristiyanlar Müslümanların teslis akidesini tevhit ve rububiyet anlayışına aykırı olduğunu ısrarla vurgulamalarına karşın Kur'an'da yer alan müteşabih ayetleri göstererek Müslümanlarında teslise benzer inançlara sahip olduğunu iddia etmişlerdir.³² Ancak Kur'an onların apaçık bir yalana başvurduklarını, amaçlarına ulaşma noktasında yetersiz kalacaklarını beyan etmektedir.³³ Kendi inançlarına destek arayan Hıristiyanların ortaya koyduğu gerekçeleri boşa çıkaran Karâfi, teslisin ne akli ne de nakli delillerle temellendirilemeyeceğine vurgu yaparak teslise ne İsa'nın sözleri ne de İncil metinleri delil olabilir Mesih'in Tanrı olduğuna yönelik ifadelerin tamamen batıl olduğunu belirtir.³⁴ Kendisine kıyametin ne zaman meydana geleceği sorulduğunda İsa bunu bilmediğini onun zamanını Baba'dan başka hiç kimsenin bilemeyeceğini söylemesi onun bir ilah ve ondan bir cevher olmadığını; eğer Babadan bir cevher olsaydı kıyametin vaktini kesinlikle bilmesi gerekirdi.³⁵

Karâfi, İsa'nın ilahlığı ne nakli bilgiler bakımından ne de akli deliler açısından mümkündür. Eğer O, uluhiyet noktasında Allah ile ortak bir ilah olsaydı bir üçüncü ilah, üç ilah olsaydı bir dördüncü ilah da zorunlu hale getirirdi ki bu akıl dışı durum sonsuza dek devam ederdi. Böyle bir durum hem aklen hem de dinen mümkün değildir. Yine İsa'nın İncil metinlerindeki ifadesiyle hem ilk ve tek olanın Rab olduğunu hem de teslisin üç unsurundan biri olan İsa'nın yaratmada diğerlerine denk ve ortak olması, yani bu durum İsa'nın annesini de yaratmasını zorunlu kılar dahası Davud'u ondan öncekileri ve sonrakileri ve hatta Mehdiyî de bu nasıl mümkün olabilir? Bu nasıl akılla bağdaştırılabilir.

Karâfi, Hıristiyanların İsa'yı insanların kurtarıcısı olduğunu kabul ettiklerini öte yandan inançlarına göre de uluhiyetin üç olduğunu söylemelerinin çelişki olduğunu belirterek bunların hangisinin kurtarıcı olduğunu sormaktadır. Onlara göre İsa Mesih ruhtan vücut bulmuştur dolayısıyla Rab'in değil Ruhun oğludur ve Rab değildir. İsa'nın Rab'in oğlu

³⁰ Anton Tien, "The Apology of al-Kindî", *The Early Christian-Muslim Dialogue*, ed. N. A. Newman (Pennsylvania: 1993), 421.

³¹ Karâfi, 290.

³² Karâfi, 150.

³³ Âl-i İmran, 3/73.

³⁴ Karâfi, 217.

³⁵ Karâfi, 311.

olduğuna yönelik inanç ve ifadeler boşa çıkmakta teslis için bir tutarsızlık oluşturmaktadır.³⁶

Karâfi, Hıristiyan kredosunun temelini teşkil eden teslis doktrininin oluşum sürecine de dikkat çekmektedir. Ona göre tevhit inancının teslise evrilmesinde Tevrat'ta yer alan hükümlerin değiştirilmesi ve tevil edilmesinde Pavlus önemli bir rol oynamıştır. Hıristiyanlar arasında İsa'nın Allah'ın oğlu olmayıp onun kulu ve elçisi olduğuna yönelik görüşlere sahip bir kesimin olmasına rağmen Konstantin tevhit akidesinin yerine teslis inancını benimseyip destek vererek bu doktrini imparatorluğun resmi dini olarak ilan etmiştir.³⁷ Karâfiye göre her ne kadar taraftar bulup kabul edilse de teslis akidesi akli ve nakli deliller dikkate alındığında kabul edilmesi mümkün olmayan boş hurafeden başka bir şey değildir.³⁸

Karâfi, yukarıda da işaret edildiği gibi tamamen Hz. İsa'ya dair Kur'an'da yer alan bilgilerden hareketle Hıristiyanların teslis hakkında sahip oldukları yanlış inanç ve tasavvurlara dikkat çekmek suretiyle din adamlarının İsa'nın getirdiği tevhid anlayışına dayalı öğretilerinden erken dönemden itibaren uzaklaştıklarını, bir ilahi dinde olmaması gereken birçok sapkın inanç ve uygulamaları dine dahil ettiklerini belirtir. Hz. İsa'nın İsrail oğullarını yalnız bir olan Allah'a kulluk etmeye çağıran bir kul ve peygamber olduğunu ifade etmesine rağmen Hıristiyanların teslis akidesi temelinde onun hakkında birçok farklı inanç ve düşünceye sahip olduklarını, zamanla onu ilahlaştırdıklarını ve teslis akidesinin de bu şekilde ortaya çıktığını belirtir.

2-Asli günah ve kefâret problemi

Hıristiyan teolojisinde yer alan temel öğretilerden biri de asli günah ve kefarettir. Hıristiyanlıkta hem inanç hem de ibadet esaslarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olması nedeniyle erken dönemden itibaren tartışmalara konu olan bir anlayıştır. Asli günah Âdem ile Havva'nın işlediği, onlardan sonrakilere silsile yoluyla kendi iradeleri dışında doğuştan gelen eden günahtır.³⁹ Hıristiyanlıktaki bu anlayışa göre İsa Mesih insanların günahına bir kefarettir. Onun çarmıhta acı çekerek ölmesi kendisinin insanlığa karşı duyduğu sevginin bir sonucudur. Pavlus ile Hıristiyanlığın temel inançlarından biri haline gelen asli günah doktrini zamanla bu dinin inanç ibadet ve uygulamalarının temel referansı olmuştur.

Karâfi, Hıristiyanlık dininin neredeyse omurgası haline getirilmiş olan asli suç ve kefarettir probleminin kendi içinde birçok yanlış ve tutarsızlıkları barındırdığını, bununla birlikte İsa Mesih'in göğe yükseltilmesinin kutsal kitaplarında ifade edilmediğini belirtir. Onlara göre İsa insanlığa olan sevgisinin gereği bütün insanların günahlarına kefarettir olarak çarmıhta can verdikten sonra göğe yükseltilmiş ve daha sonra tekrar yer yüzüne gelecektir. Burada lahuti bir varlığın nâsûti bir varlığa dönüşmesi söz konusudur ki bu akla muhal bir durumdur. Rabbin herhangi bir şeyle tahkim ve takviye edilmesine ihtiyacı yoktur. Hem günahlarından kurtulmak için onu haça gerip hem de onunla alay etmişlerdir. Günahlarının bağışlanmalarına vesile olmasından dolayı onların ona minnet duymaları gerekirken onlar böyle bir tutum ve davranış sergilemedikleri gibi tam aksi

³⁶ Karâfi, 315.

³⁷ Karâfi, 327.

³⁸ Karâfi, 317.

³⁹A. M., Dubarle, *The Biblical Doctrine of Original Sin*, (London: Geoffery Chapman, 1964), 187-189; Günay Tümer, "Asli Günah" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 3/496-497.

yönde hareket etmektedirler.⁴⁰Hıristiyanların Bizzat İsa'nın çarmıha gerildiğine inandıklarını halbuki haça gerilen kişinin İsa olmadığını ona benzer bir kişi olduğunu ifade eden Karâfi, Rabbin İsa'nın benzerini yaratmaya muktedir olduğunu belirtir. Halbuki kendi kutsal kitaplarında zikredilen İsa'nın ölüleri diriltmesinden çok farklı bir şey değildir. Öte yandan İsa'nın haça gerilmesiyle ilgili herhangi bir tevatürün bulunmaması, hem de Kur'an'ın onların düşüncelerini teyit etmemesi onların yalanlarını ortaya koymaktadır.⁴¹Öte yandan İnanç sisteminin nerdeyse omurgasını oluşturan çarmıh hadisesinin meydana geldiği saat hususunda İnciller arasında bir ittifakta söz konusu değildir.⁴²

Âdem ile Havva'nın işlemiş oldukları günahıtan dolayı Adem'in yapmış olduğu tövbenin Allah tarafından kabul edilip edilmemesi hususunda da Hıristiyanlar arasında ciddi fikir ve düşünce ayrılıkları bulunduğunu, Âdem'in tövbesinin kabul edildiğine inananlar açısından İsa'nın haça gerilerek kefarete konu olmasının bir anlamının olmadığını, öte yandan tövbenin kabul edilmediğini ve bu yüzden insanların günahının kefareti olarak çarmıha gerildiğini düşünenler ise Tevrat'ta Âdem'in tövbesinin kabul edildiğini ifade eden bilgileri yalanlamış olacaklardır. Âdem'in tövbesini kabul eden Tanrı yok yere adaletsiz bir şekilde oğlunu çarmıhta feda edecektir.⁴³

İslam'a göre Âdem'in tövbesini değerlendiren Karâfi, Allah Onun tövbesini kabul etmiştir, Herhangi bir beşerin cezası bir başka beşerle giderilemez Tevrat'ta İshak'ı koçla feda ettiği gerçeği mevcuttur, İsa'yı Âdem'in günahından dolayı cezalandırıcaksa İshak olayında olduğu gibi hayvan kurban etmek suretiyle cezalandırır ki, bu durum fıtrata daha uygun olurdu. Dinlerinin son derece adaletli olduğunu iddia eden Hıristiyanlar suçun şahsiliğini göz ardı ederek Âdem'in işlediği suçtan dolayı bütün insanlığı doğuştan suçlu (günahkâr) kabul etmek nasıl izah edilebilir. Halbuki inandıkları kitaplarında bile Baba'nın işlediği günahıtan dolayı çocuğun, Çocuğun işlediği günahıtan dolayı babasının cezalandırılmayacağı yer almamaktadır. Suçun şahsiliği ilkesi bütün dinlerde var olan bir gerçektir.⁴⁴

Karâfi, Hz. Âdem ile Hz. İsa arasında doğup yaşayıp günahkâr olarak ölen insanların günahlarının ne olacağı ve nasıl temizleneceklerini sorgulayarak bu durum karşısında Hıristiyanların makul bir cevap veremediklerini, aynı zamanda Tanrının adaletiyle de bağdaşmadığını belirtir.⁴⁵Asli günah anlayışından hareketle uygulanan günahlardan kurtulma aracı olan vaftiz Hıristiyanlarca günahlardan kurtulma olarak kabul ediliyorsa ne diye Hz. İsa'yı çarmıha germişlerdir. Öte yandan günah itirafını da değerlendiren Karâfi Hıristiyan din adamlarına göre günahlardan tövbe ancak rahibin önünde günah itiraf etmek suretiyle mümkün olabileceğini ancak bu yolla günahların silinebileceğini söylemektedir. Bu konularıyla din adamlarını ilah ve yaratıcı mertebesine yükselttiklerini vurgulamaktadır. Din adamlarına verdikleri bu statüyle onlar dini inançları istismar etmek suretiyle maddi kazanç sağlamaktadırlar. Din adamlarının yer yer Hz. İsa'nın insanlığı günahlardan kurtardığını söylerken hem de kendilerine günah

⁴⁰ Karâfi, 112.

⁴¹ Karâfi, 185-186; Nisa, 4/157.

⁴² Karâfi, 188; Matta İnciline göre üçüncü, (Matta,27/45-50) Markos'a göre dokuzuncu, (Markos, 15/33-34) Yuhanna'ya göre altıncı saatte (Yuhanna, 23/44-46) çarmıh olayı gerçekleşmiştir. Luka İncilinde ise herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

⁴³ Karâfi, 299.

⁴⁴ Karâfi, 302.

⁴⁵ Karâfi, 302.

itirafında bulunmaları durumunda günahlarının silineceğini söylemeleri apaçık bir çelişkidir. Halbuki günahlardan temizlenip arınma gerçek manada Allaha iman etme ve ona tövbe etmeyle mümkündür. Hristiyanların Hz. İsa'nın Hz. Âdem ile Havva'nın işlediği günahdan dolayı İsa'nın çarmıha gerilmesi inancı, öte yandan vaftiz uygulamasıyla asli günahtan kurtulmalarına iman etmeleri akli ve nakli bilgiler açısından çelişkili ve tutarsız görünmektedir.⁴⁶

3-Tahrif problemi

Müslümanlarla Hristiyanlar arasında asırlar boyu devam eden polemik konularının başında hiç şüphesiz tahrif tartışmaları gelmektedir. İslam bilginleri erken dönemlerden itibaren Hristiyan kutsal kitaplarının orijinalliği konusunu kaleme aldıkları eserlerde birçok açıdan ele alıp incelemişlerdir. İslam bilginleri Hristiyan kitab-ı mukaddesinin mevsukiyetini onun nüzulünden sonraki yazım süreci, intikali ve içeriği bakımından kritiğe tabi tutmuşlardır. Hristiyan kutsal kitabı İncillerin vahiy edildiği dönem ile kaleme alındığı dönem arasındaki zaman farklılığı, kaleme alan şahısların konumu ve kişiliği, birbirinden farklı İncillerin bulunması tartışma konusudur. Polemiğe konu olan bir diğer hususta İncillerin içeriğidir. İncillerde bulunan çelişki ve tutarsızlıkların yanı sıra bir ilahi kitapta bulunmaması gereken Tanrıyla ilgili antropomorfist ifadeler ve Peygamberlere karşı yakışsız isnatlar üzerinden tahrif tartışmalarının yürütüldüğü görülmektedir. Karâfi de kendisinden önce bu konuda polemik eserler yazmış olan diğer İslam bilginleri gibi aynı gerekçelerle Hristiyan kutsal kitaplarında tahrifin vuku bulunduğunu kendi anlatım ve metodu çerçevesinde ortaya koymaya çalışmıştır.⁴⁷

Karâfi'ye göre her şeyden önce İncilin İsa döneminde kendisi tarafından yazılmaması veya yazdırılmaması,⁴⁸ takip eden süreçte Hristiyanların kendi aralarında meydana gelen ihtilaf ve çekişmeler tahrif ve tebdile zemin hazırlamıştır.⁴⁹ Karâfi, Kur'an'ın Tevrat'ı doğrulayıcı olarak Hz. İsa'nın gönderildiğine işaret ettikten sonra tam tersi Hristiyanların hem Tevrat'ı hem de İncil'i tahrif ettiklerini belirtir. Ona göre tevhit akidesinin bozulması şer'i kurallarda helali haram, haramı helal yapma gibi heva ve heves doğrultusunda hareket edilmesi Pavlus la başlamıştır. Hristiyanlık inancının gelişim ve yayılma sürecinde çeşitli putperest ve pagan topluluklar Hristiyanlığı kabul etmişlerdir. Bu toplulukların getirdikleri eski inançları saf Hristiyan inancı bozmuş ve tevhitte uzaklaşılmasına sebep olmuştur.⁵⁰

Hristiyanların sahih olarak kabul ettikleri ellerinde mevcut İncillerin kendi içerisinde birçok tutarsızlık ve çelişkilerin olması akıl sahibi her insan için onun Allah katından olmadığı, üçüncü kişilerin söz ve hikayeleri olduğu bir gerçektir.⁵¹ Kutsal kitaplarda yer alan emir ,yasak ve bilgilerin tevatüren gerçek olmasının önemine işaret eden Karâfi, Hristiyanlarca muteber kabul edilen dört İncil'den birinde zikredilen bir olayın diğerinde zikredilmemesi⁵² gibi örneklerin İncillerde tevatürün bulunmadığını gösterdiğini belirtir.⁵³ Ona göre ilahilik vasfını koruyan bir din için dini emir ve

⁴⁶ Karâfi, 350.

⁴⁷ Karâfi, 53.

⁴⁸ Fatih Kesler, *Kur'an'da Yahudiler ve Hristiyanlar*, (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 218.

⁴⁹ Karâfi, 55.

⁵⁰ Karâfi, 102.

⁵¹ Karâfi, 108.

⁵² Karâfi, 112, (Luka İncilinde (22/43) de yer verilen olayın diğer İncillerde geçmemesini zikreder.)

⁵³ Karâfi, 112.

yasakların korunmasında tevatür zorunludur buda İncillerde var olan bir durum değildir.⁵⁴

Hıristiyanlar metin ve manaya müdahale etmek suretiyle kendi kitaplarında yaptıkları tahrif ve tebdile Kur'an'ı da alet etmeye kalkışmışlardır. Öyle ki Kur'an'da besmelenin bulunmadığı şeklinde iddialarla hem kendi yaptıkları tahrife dayanak arama hem de kafa karışıklığına sebep olma gayreti içine girmişlerdir. Halbuki onun vahiy edilişinden itibaren yazım ve nakil süreçleri hiçbir şüpheye meydan bırakmayacak kadar açıktır. Kaldı ki, Kur'an bu tür muamelelerden münezzehtir. Çünkü onun muhafazası kıyamete dek Allah tarafından teminat altına alınmıştır.⁵⁵ Onların bu fikir ve düşünceleri gerçeği yansıtmayan vehim ve vesveseden başka bir şey değildir.⁵⁶ Karâfi'ye göre Tevhidi temsilen Yahudi şeriatını yeniden ihya ederek sürdürmek için geldiğini, onu değiştirmesinin mümkün olmadığını İncillerde ifade eden İsa'ya rağmen⁵⁷ Onlar Yahudi şeriatını değiştirerek tevhide tamamen aykırı olan teslis akidesini oluşturmuşlardır. Bunun yanında Yahudi şeriatında yer alan zinanın cezası, sünnet olma, çok eşlilik gibi uygulamaları terk etmek suretiyle de tabi oldukları Yahudi şeriatını bozduklarını ifade eder.⁵⁸ Ona göre hem tevhit akidesinden sapma hem de şeriat'te helali haram haramı helal yapma şeklindeki bozulma çok erken dönemde Pavlus'la başlamıştır. Yapmış oldukları tahrif ve tebdili kendilerince çeşitli tevil yollarıyla izah etmeye çalışmışlardır. Örneğin Yahudi şeriatında yer alan sünnet uygulamasını bir nevi gulfe'nin kesilip atılmasıyla gaflet perdesinin kaldırılması şeklinde hükümlerde yorum yoluna gitmişlerdir. Onlara göre Yahudilerin kalpleri kapalıdır onlar bu durumları gidermek için sünneti uyguladılar dolayısı ile onlara benzemek için sünnet uygulamasını terk etmek dinin gereğidir. Yine onlar, kendi dinlerine girmek isteyenlere vaftiz uygulaması şartını getirmek suretiyle tabi oldukları şeriat'te olmayan bir şeyi ilave etmişlerdir.⁵⁹

Karâfi, onların bu vehim ve saplantıları doğru olsaydı kendinden öncekileri doğrulayıcı ve tasdik edici olarak gönderilen Hz. İsa ve Hz. Muhammed (a.s) sünnet uygulamasını emretmezlerdi.⁶⁰ Onlar sahip oldukları zihniyetleri gereği Allah katından gelenlerle yetinmeyip heva ve heveslerine tabi olarak Rabbin hükümlerini çeşitli tevil yollarına baş vurarak kendi lehlerine hayır umduklarını zannederler. Halbuki bu davranışlarıyla kendilerine inen nasları ortadan kaldırmak suretiyle kendi nefislerini Allah'ın şeriatına tercih etmişlerdir. Kendilerine tabi olduklarını iddia ettikleri İsa'nın havarileri yer yüzüne gelse İsa'nın dininden mevcut Hıristiyanlıkta hiçbir iz ve eser olmadığını görürler.⁶¹

Karâfi'nin Hıristiyan kutsal kitaplarına yönelik yaptığı tahrif suçlamalarının gerekçelerinden biri de İsa'nın şahsında Tanrı'ya atfedilen özellikler ve antropomorfist ifadelerdir. Örneğin İncillerde İsa'yı gönderen Baba'nın ona şahadet ettiği İsa'yı çarmıha gerenlerin ona kötü davranıp alay etmeleri karşısında Tanrı'nın sessiz kalması, buna razı olmasıyla acz içerisinde olduğu ifade edilmektedir.⁶²Yine Hıristiyanların İsa'ya yüklemiş

⁵⁴ Karâfi, 112.

⁵⁵ Hicr, 15/9.

⁵⁶ Karâfi, 133.

⁵⁷ Matta 5/17.

⁵⁸ Matta, 5/31-32, 38-42.

⁵⁹ Karâfi, 397.

⁶⁰ Karâfi, 330.

⁶¹ Karâfi, 338-339.

⁶² Karâfi, 193, Matta, 26/63, Yuhanna, 19/27.

oldukları ilahlilik anlam ve misyonuna aykırı bir şekilde o'nun acıkması, elde edemediği bir nimetten dolayı bir ağaca kızması, lanet etmesi kuruması için beddua etmesi gibi hususiyetlerinden bahsedilir, oysa aciziyet ve lanet etme vb. beşeri özellikler ilahlilik vasfına sahip bir varlık için düşünülemez.⁶³ Zaten İsa kendisinin Rab olmayıp günahkar bir kul olduğunu Rab'a teslim olmuş yürüyen oturan kalkan acıkan susayan insanlarla konuşan bir varlık olduğunu yer yer vurgulamıştır.⁶⁴ Dolayısıyla Tanrı'ya bağlılığını bildiren ve beşeri özelliklere sahip bir varlığın Tanrı olarak sunulması ve kabul edilmesi mümkün değildir.⁶⁵ Yine Tanrı'nın ruhunun sular üzerinde yürüdüğü, yaratma bittikten sonra yorgun düşmesi, dinlenmesi⁶⁶ gibi antropomorfist özellikler atfedilen bir Tanrı tasvirinin yer aldığı bir kitabın ilahlilik vasfına haiz olmadığı belirtilmektedir.⁶⁷

Karâfi, Hıristiyan kutsal kitaplarında peygamberlere yakışsız isnat ve iftiralara yer almasını tahrifin vukuunu gösteren bir diğer önemli konu olduğunu belirtir. Ona göre ilahlilik vasfına haiz bir kitapta peygamberlerin sahip oldukları özellikler dikkate alındığında mümkün değildir. Hıristiyanlar tarafından beşer olan İsa'ya uluhiyet atfedilmesi ve hatta kendisinin ilahlık iddiasında bulunması yakıştırılması, çarınca gerilirken "Allah'ım! Allah'ım! niçin beni terk ettin"⁶⁸ sözünden hareketle Allah'ın hükmüne razı olmadığı, teslimiyette bulunmadığı, ölümden korktuğu ve böylece asi olduğu iddia edilmektedir.⁶⁹ Peygamberlerine yaptıkları çirkin iftira ve isnatlardan bir diğeri de onların cehaletleri nedeniyle gerçek ve hakikatleri kendilerinden sakladıklarıdır.⁷⁰ Yine teslisin bir zorunlu sonucu olarak kabul ettikleri İsa'nın hulul etmesi özelliğinden hareketle onun annesini de tanrılaştırmışlardır. Halbuki intikal etme cisimler için geçerli olan bir durumdur Rab için böyle bir durum söz konusu olamaz. Ona göre bu ve benzeri tutum ve davranışları nedeniyle tahrif ve tebdile sebep olmuşlardır.

Karâfi bir diğeri tahrif belirtisi olarak da Hıristiyan kutsal kitaplarında yer alan çelişki ve tutarsızlıkları göstermektedir. Hıristiyan tarafından muteber kabul edilen İncillerin farklı kişiler tarafından farklı zamanlarda kaleme alınmalarından ötürü bazı rivayetlerin bazılarında yer almadığı,⁷¹ yine anlatılan bazı olayların her birinde farklı olarak anlatıldığı görülmektedir.⁷² Karâfi İncillerin yazım süreçlerine dikkat çekerek onları kaleme alanların hepsinin havari olmadığını belirtir. Onların İsa'dan değil başka şahıslardan rivayetle kitaplarını yazmaları sonucu birçok çelişki ve tutarsızlıklar meydana gelmiştir.⁷³ Örneğin Luka İncilinde melek Cibril'in Meryem'e yardımından bahsedilir. Orada Meryem'in İsa adında bir erkek çocuk sahibi olacağı Davud'un kürsüsünde Rabbinin yanında oturacağı⁷⁴ müjdelenirken, diğeri İncillerde yer almamaktadır. Yine Matta İncilinde Meryem'in nişanlısı olarak Neccar Yusuf'tan, babası olarak Yakup'tan bahsedilirken, Luka İncilinde Meryem'in babası olarak İbnü'l Hal'in oğlu Yusuf diye zikredilmektedir.⁷⁵ Hz. İsa'nın dirilme gününde İncillerde farklı olarak yer

⁶³ Karâfi, 219.

⁶⁴ Matta, 21/18.

⁶⁵ Karâfi, 222.

⁶⁶ Tekvin, 2/1-3.

⁶⁷ Karâfi, 337.

⁶⁸ Matta, 27/46.

⁶⁹ Karâfi, 189.

⁷⁰ Karâfi, 113.

⁷¹ Şaban Kuzgun, *Dört İncil, Yazılması, Derlenmesi, Muhtevası, Farklılıkları ve Çelişkileri* (Ankara: 1996), 200.

⁷² Karâfi, 109.

⁷³ Karâfi, 110-111.

⁷⁴ Luka, 1/30.

⁷⁵ Karâfi, 114.

maktadır. Matta'ya göre sept gününün akşamı iken Yuhanna'ya göre Pazar günüdür. Matta İncilinde İsa'nın kabrini ziyaret eden iki kişiden birinin melek olduğu zikredilirken diğerlerinde bu bilgi doğrulanmamaktadır.⁷⁶Matta İncilinde Hz. İsa'nın on iki havarisinden bahsederken⁷⁷ kendisinden sonra onların on iki sıpta öncülük edip onlara hükmedeceğinden bahsederken başka bir yerde Havarilerden Yahuda'ya lanet etmektedir.⁷⁸Karâfi İncil metinlerindeki bu tutarsızlıklara işaret ederken en meşakkatli ve zor anlarında bile hiç bir peygamber muhatabı olan insanlara lanet etmediğini belirtir. Kaldı ki, en yakınında yer alan öğrencilerine lanet etsin.⁷⁹ Yine Matta İncilinde İsa'nın haça gerilmesi olayında Pilatus'un kendisinin bir dahli olmadığından bahsedilirken,⁸⁰ Yuhanna İncilindeki rivayette onun İsa'ya eziyet edip dövdüğünden bahsedilmektedir.⁸¹ Kaynağı vahiy olan bir kitapta böylesine çelişki ve tutarsızlıkların yer alması bu kitabın ilahilik vasfına gölge düşürmektedir. Erken dönemden itibaren Hıristiyanlığa yönelik oluşturulan polemğin ana konularından biri Hıristiyan kitabı Mukaddesinin tahrifi meselesidir. Hemen hemen tüm İslam bilginlerinin kaleme aldığı polemik türü eserlerde olduğu gibi, Karâfi de reddiyesinde tahrifin vukuunu ispat için Kitâb'ı Mukaddes metinlerinde yer alan çelişki ve tutarsızlıklarını ileri sürmüştür.⁸²

Karâfi yukarıda da belirtildiği gibi kendine has üslubuyla tahrifin vukuunu ispatlarken Hıristiyan Kitab'ı Mukaddesin mevsukiyeti üzerinde ısrarla durarak onun yazım ve nakil süreçlerinin birçok şüpheliyi barındırdığını ifade eder. Ayrıca İncil metinlerindeki çelişki ve tutarsızlıkların yanında Tanrı'ya yönelik antropomorfist ifadeleri, peygamberlere yakışsız isnat ve iftiraları tahrifin bir sonucu olarak göstermektedir.

Sonuç

Karâfi, Kitabı'l-ecvibe isimli eserinde Hıristiyan inançlarını müstakil başlıklarda ele alıp geniş izahlarda bulunmaktadır. Eleştirilerini kendinden önceki İslam alimlerinin Hıristiyan inançlarıyla ilgili yapmış oldukları tartışmalar üzerinden sürdürmüştür. Teslisin tevhide aykırılığını izah ederken akli ve nakli delillere başvurmuştur. Hıristiyanlar teslis anlayışlarını doğrulamak için her ne kadar Kur'an ve İncilleri dayanak olarak gösterecekler de Karâfi'ye göre Hz. İsa'nın kulluğu ve peygamberliği gerçeği bizzat Kur'an'da ifade edilmiştir. Ayrıca İncil metinlerinde yer alan İsa'nın sözleri de onların tevhide aykırı tutum ve davranış içerisinde olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda kendi kitaplarından verdiği örneklerle de İsa'nın bir kul ve peygamber olduğunu ısrarla vurgulamaktadır.

Döneminin Hıristiyan inançlarına ve kutsal metinlerine vukufiyetiyle dikkat çeken Karâfi, teslis eleştirisini Allah'ın zât ve sıfatları bakımından bir ve tek olduğunu ispatlarken Hıristiyanların tevhitte uzaklaşıp küfre düştüklerini belirtir. Öte yandan, Hıristiyanlar tarafından dönüştürülerek tarihsel kimliğinden uzaklaştırılıp Hıristiyan teolojisinin merkezine oturtulan İsa Mesih'in onların iddia ettikleri üçlü birliğin bir unsuru olmadığını hem Kur'an hem de İncillere atıfta bulunarak gözler önüne sermektedir. Âdem ile Havva'nın işlediği günahın sonraki nesillere geçtiği şeklindeki

⁷⁶ Matta, 28/1-9.

⁷⁷ Matta, 19/28.

⁷⁸ Matta, 26/24.

⁷⁹ Karâfi, 121.

⁸⁰ Matta, 27/24.

⁸¹ Yuhanna, 19/1-3.

⁸² Karâfi, 108-109.

Asli Günah anlayışı ve kefarete meselesinde, suçun şahsiliği prensibinden hareketle ne bir Babanın suçunun çocuğa ne de bir Çocuğun suçu babasına geçmesi mümkün değildir. Ona göre bir beşerin suçunun bağışlanması için bir başka beşerin feda edilmesi ne akli ne de nakli delillerle ispat edilebilecek bir durumdur.

Karâfi tahrif meselesini de kendine has üslup ve yöntemle ortaya koymuş, onların kendi kutsal metinlerinden yapmış olduğu atıflarla destekleyerek konuyu bütün yönleriyle gözler önüne sermiştir. Kutsal metinlerde yer alan Tanrıya yönelik antropomorfist tasvirler, peygamberlere yapılan yakışsız isnatlar, metinler arasındaki çelişki ve tutarsızlıklar onun tahrifin vukuunu ispat için ileri sürdüğü delillerdir. Karâfi, gerek erken dönemde ve gerekse kendi döneminde Hıristiyan inanç esaslarının gerçek yüzünü ortaya koymak için kaleme alınan reddiye türü eserlerde olduğu gibi, el-ecvibe isimli eserinde Hıristiyanların tevhitte uzaklaştıklarını, dinlerinin de ilâhîlik vasfını kaybettiğini belirtmektedir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	turkiyeilahiyat@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkiyeilahiyat@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

Abdullah et-Tercüman. *Tuhfetü'l-erîb fi'r-Red ala Ehi's-Salib*, (nşr. Ömer Vefik ed-Dauk), Beyrut 1408/1988.

Aydın, Mehmet. *Müslümanların Hıristiyanlara Karşı Yazdığı Reddiyeler ve Tartışma Konuları*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 1989.

Cahız, Ebu Osman Amr b. Bahr. *er-Red ale'n-Nasâra ve'l-Yehûd*, nşr. Abdüsselam Muhammed Harun, Kahire: 1399/1979.

Cüveyni, Abdu'l-Melik b. Abdillâh. *Şifâ'ü'l-galîl fi beyâni mâ vaka'a fi't-Tevrat ve'l-İncil mine't-tebdîl*, nşr. Michel Allard, Beyrut: 1968.

Dubarle, A. M. *The Biblical Doktrine of Original Sin*, London, 1964.

Gündüz, Şinasi. *Hıristiyanlık*, İstanbul: İsam Yayınları, 2008.

İbn Hazm, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed. *Kitabü'l-fasl fi'l-milel ve'l-ehva-i ve'n-nihal*, Beyrut: 1975.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebu Abdullâh Muhammed. *Hidâyetü'l-Hayâra*, nşr. Ahmet Hicazi es-Sekka, Kahire: 1407.

İbn Teymiyye, Ahmed Takıyyu'd-Din Ebu'l-Abbas. *el-Cevâbü's-sahîh limen beddele dine'l-Mesîh*, nşr. Ali b Hasan b. Nâsır, Riyad: 1414.

Macnamara, John, etc. "Logic and the Trinity", *Faith and Pholosophy*, vol. 11, no. 1, January 1994, 3-18.

Karâfi, Şihabüddin Ebü'l-Abbâs. *Kitâbü'l-Ecvibeti'l-Fâhira an Es'ileti'l-Fâcira* thk. Bekir Zeki Ivaz, Kahire: Mektebetü'l-Vehbe, 1987.

Kesler, Fatih. *Kur'an'da Yahudiler ve Hıristiyanlar*, Ankara: TDV Yayınları, 1993.

Kuzgun, Şaban. *Dört İncil, Yazılması, Derlenmesi, Muhtevası, Farklılıkları ve Çelişkileri*, Ankara: 1996.

Lacguna, Catherine M. "Trinity", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, New York: Macmillan Publishing Company, 1987, XV, 53-57.

Layman, C. Stephen. "Tritheism and the Trinity", *Faith and Pholosophy*, vol. 5, No. 3, July 1988, 291- 298.

Madrigel, Carlos. *Hıristiyanların Üçlü-Birlik (Tevhid'te Teslis) İnanıcı Ne demek?* İstanbul Müjde yayıncılık, 1995, 14-19, 49-58.

Rahner, Karl. "Trinity, Divine", *Encyclopedia of Theology*, ed. Karl Rahner, New York: 1986, 1755-1771.

Michel, Thomas. *Hıristiyan Tanrıbilimine Giriş*, Orhan Basımevi, İstanbul, 1992.

Rahmetullah el-Hindi. *İzharu'l-Hakk*, nşr. M. Ahmed M. Abdülkadir, Riyad: 1414/1994.

Swinburne, Richard. "Trinity; A Defense of the Doctrine of the Trinity", *Philosophy of Religion*, ed., Lane Crcig, New Jersey: Rutgers University Pres, 2002, 556-567.

Trol, Christian W. *Müslümanlar Soruyor Hıristiyanlar Yanıtıyor*, çev., Robert Kaya, İstanbul: t. y., 50-51.

Tien, Anton. "The Apology of al-Kindi", *The Early Christian-Muslim Dialogue*, ed. N. A. Newman, Pennsylvania: 1993.

Tümer, Günay. "Asli Günah" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, 3/496-497.